

SCI-CONF.COM.UA

SCIENTIFIC RESEARCH IN THE MODERN WORLD

**PROCEEDINGS OF VIII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
JUNE 1-3, 2023**

**TORONTO
2023**

SCIENTIFIC RESEARCH IN THE MODERN WORLD

Proceedings of VIII International Scientific and Practical Conference

Toronto, Canada

1-3 June 2023

Toronto, Canada

2023

UDC 001.1

The 8th International scientific and practical conference “Scientific research in the modern world” (June 1-3, 2023) Perfect Publishing, Toronto, Canada. 2023. 639 p.

ISBN 978-1-4879-3795-9

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Scientific research in the modern world. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Toronto, Canada. 2023. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/viii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientific-research-in-the-modern-world-1-3-06-2023-toronto-kanada-arhiv/>.

Editor

Komarytsky M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: toronto@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua/>

©2023 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2023 Perfect Publishing ®

©2023 Authors of the articles

52.	Данко А. Ю. ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СКРАЙБІНГУ В РОБОТІ З УЧНЯМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	311
53.	Діденко Н. М. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ	316
54.	Дубровська К., Бурдяк І., Криськів М. ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У 5-8 КЛАСАХ	320
55.	Кучеренко І. А. РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	329
56.	Лобко Т. В., Лобко Д. А. ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ВИКОРИСТОВУЮЧИ ЦИФРОВІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ	338
57.	Мамчур Є. А. КОМУНІКАТИВНЕ СПРЯМУВАННЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗВО	343
58.	Перебейнос В. Б., Пакулин С. Л., Феклистова І. С., Пакулина А. С. ОЦЕНКА УРОВНЯ СФОРМИРОВАННОСТІ НАЧАЛЬНОГО УРОВНЯ КОМУНІКАТИВНИХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА	352
59.	Савченко Л. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ	363
60.	Сіліна Л. В., Ісічко Л. О. ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ВИНЕКНЕННІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ	369
61.	Скоромна М. В., Недялкова В. І. ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	373
62.	Стельмах О., Михайлишин А., Криськів М. ВИКОРИСТАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	383
63.	Яницька Л. В., Стеченко О. В., Оберніхіна Н. В. МОТИВАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ДО ВИВЧЕННЯ ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПАТОЛОГІЧНА БІОХІМІЯ»	393

ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У 5-8 КЛАСАХ

Дубровська Кароліна,

магістрантка

факультету філології та журналістики

Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Бурдяк Ілона,

студентка

факультету філології і журналістики

Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Криськів Мирослава,

кандидат педагогічних наук, викладач

кафедри української мови і методики її навчання

Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Анотація. У статті охарактеризовано використання наочних посібників під час вивчення простого речення; з'ясовано роль наочних посібників під час вивчення цієї теми; показано методичні аспекти використання наочних посібників на уроках української мови; наведено вправи для закріплення знань, умінь і навичок з використанням наочних посібників під час вивчення простого речення..

Ключові слова: наочні посібники, просте речення, вправи, уміння і навички.

«Дитяча природа виразно вимагає наочності. Вчіть дитину яких-небудь п'яти відомих їй слів, і вона буде довго і даремно мучитися над ними; але зв'яжіть з малюнками двадцять таких слів – і дитина засвоїть їх на льоту», – так говорив про значення наочності у навчанні мови К. Д. Ушинський. Наочність - один із багатьох засобів, які допомагають учителеві боротися з

формалізмом, одноманітністю і сірістю у навчальній роботі, сприяють глибокому і міцному засвоєнню знань учнями і здійсненню виховної мети.

Застосування наочності забезпечує правильне відображення у свідомості учнів об'єктивного світу. Спираючись на чуттєвий досвід, учитель використовує уявлення дітей, що створилися в них унаслідок попереднього досвіду під час навчання, і на їх основі формує нові уявлення. Словесно-образний матеріал, що ним переважно оперує вчитель, під час використання наочних приладів і посібників конкретизується. В учнів створюються конкретні уявлення, які бувають звичайно більш точними, якщо сформулюються на основі безпосереднього сприймання в процесі наочного навчання.

Наочність допомагає встановлювати зв'язки між окремими явищами, узагальнювати споріднені факти. Ефективність унаочненого навчання значною мірою залежить від учителя, від його методичної підготовки, від його ставлення до своїх обов'язків, умінь та знань. Невміле і неправильне використання наочних посібників може призвести до небажаних наслідків – притуплення інтересу учнів, знеохочення, а отже, і до марної трати часу. Плануючи роботу, не варто забувати основного принципу дидактики: від відомого до невідомого, від простого і легкого до більш складного і важкого. Щоб забезпечити цей принцип, учителі повинні враховувати вікові особливості учнів, їх загальний розвиток, підготовку, виявляти, що учні вже знають із попередніх класів, внаслідок самостійних спостережень, із життєвої практики, і ці, можливо, не завжди повні знання зробити базою для подальшого поглиблення і розвитку знань учнів. Виходячи з того, що діти уже знають, учитель має змогу визначити, які нові наочні посібники і з якою метою варто використати на уроці, які нові знання треба пов'язати із попередніми.

Якщо учні ще не мають достатньої підготовки і конкретних уявлень про виучуване, а лише одержали загальні поняття із слів учителя, то наочність стане для них джерелом знань. За допомогою учителя учні одержують знання. Роблять спостереження, приходять до потрібних висновків, хоч часто ще формулює їх сам учитель. Якщо ж виучувана тема уже дещо відома учням або

вони мають про той чи інший розділ певне уявлення, але засвоєння теоретичного чи фактичного матеріалу більш складне, доцільно, щоб учитель сам дав пояснення, а наочні посібники служитимуть ілюстративним матеріалом, до якого учитель звертається під час закріплення вивченого.

Наочність треба використовувати на всіх етапах уроку: під час перевірки домашнього завдання, пояснення і закріплення нового матеріалу, повторення та ін. Важливою передумовою успішного застосування принципу наочності на уроках української мови є наявність засобів наочності. Засоби наочності бувають: 1) образотворчі (живопис, скульптура); 2) схематичні (різні схеми, карти); 3) технічні (сюди належать різні види екранної наочності, електрифіковані прилади та ін.); 4) предмети в натурі (книжки, споглядання природи, безпосереднє знайомство з предметами, пам'ятниками та ін.).

Проблему застосування наочності на уроках української мови досліджували ряд мовознавців: А. П. Коржунова «Наочність на уроках української мови і літератури», Л. О. Кадамцева «Грамматичні форми ускладнення структури простого речення», Є. М. Дмитровський «Методика викладання української мови в середній школі», Л. Й. Тараненко «Дидактичний матеріал з української мови для 7-8 класів», Л. В. Скуратівський «Пізнавальні завдання з української мови» та ін. [1; 2; 4], що звертали увагу на основні види наочності, методику їх застосування, давали поради щодо виготовлення наочних посібників типу таблиць, схем, плакатів та ін. Також питання наочного навчання зустрічається і в журнальних матеріалах: О. А. Дорошенко «Використання моделі навчальної теми на уроках української мови в 5-9 класах середньої школи», Г. Т. Шелехова «Висловлювання учнів на лінгвістичну тему», Л. П. Кулінська «Звукозапис на уроках мови», Л. Є. Кисельова «Твори живопису на уроках мови», С. В. Шевчук «Вивчення простого речення в 5 класі» ін.

За програмою синтаксис починають вивчати у 8 класі і закінчують опрацюванням складних синтаксичних конструкцій та прямої і непрямої мови. Вивчення синтаксису поєднується з повторенням морфології і з роботою над

розвитком мовлення учнів. Ця робота проводиться як на уроках мови, так і на уроках літературного читання.

Елементарних знань про речення учні набули в початкових класах і повторили їх у 5 класі. Отже, є основа для дальшої роботи над реченням, його будовою в старших класах. Учні вивчають такі теми: «Загальне поняття про речення», «Склад простого речення», «Типи простого речення».

Тему «Загальне поняття про речення» доцільно опрацювати методом бесіди, використовуючи наочні посібники. Урок розпочинати вступною бесідою, в якій учитель знайомить учнів з синтаксисом як частиною граматики, що вивчає способи сполучення слів у реченні, види речень простих і складних. Потім вчитель пропонує учням пригадати визначення речення. Дидактичний матеріал варто подати у вигляді таблиці, у якій порівнюється просте і складне речення. Вчитель звертає увагу учнів на те, що окремо взяті слова поза зв'язком між собою не становлять речення.

Робота на закріплення повних і неповних речень сприяє оволодінню учнями вмінням вживати їх у власному мовленні, попередить від можливих стилістичних помилок в діалогічному мовленні, підготує до свідомого сприймання складних речень.

На закріплення умінь і навичок вживання простих речень у 8-9 класах можна використати такі завдання:

Виконання вправи з коментуваннями.

Вправа 1. Доповніть речення однорідними членами.

1. *Іній обліпив усе:*

2. *Скрізь лежить сніг:*

3.... – *у кожному закутку горобці ховаються від хурделиці.*

Підкресліть члени речення. Якими членами виступають однорідні члени і дібрані до них слова?

Вправа 2. Поясніть розділові знаки в поданих реченнях.

1. *Ні спека дня, ні бурі, ні морози -*

Ніщо не вб'є любов мою живу (В. Сосюра).

2. Несуть пани осаули

Козацькую зброю:

Литий панцир порубаний,

Шаблю золотую,

Три рушниці-гаківниці

І три самопали (Т. Шевченко).

3. Весь степ, і лиман, і озеро, і море – все закуталось в якийсь чарівний тихий світ, повилось прозорим сизим туманом (І. Нечуй-Левицький).

Робота з дошкою.

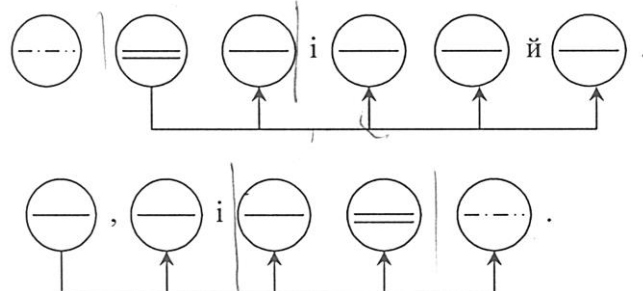
Вправа 1.

Поясніть розділові знаки в тексті. Знайдіть речення з однорідними членами. Зробіть повний синтаксичний розбір речення.

Тільки ж і Петро був козак не дитина: мав батькову постать, ворочав важкою шаблюкою, як блискавкою, а хисткий і проворний, як сучок на стегу.

(Речення розповідне, просте, двоскладне, повне, поширене, з однорідними присудками: перший – іменний складений – виконує роль узагальнюючого слова, 2-й і 3-й – прості дієслівні, 4-ий і 5-й – іменні з пропущеною зв'язкою, зв'язок між однорідними членами речення безсполучниковий і сполучниковий (змішаний)).

Вправа 2. Складіть односкладні речення за такою схемою:

Вправи-конкурси.

Вправа 1. Конкурс «Хто швидше?»

Складіть речення з двома або більше рядами однорідних членів.

Вправа 2. Конкурс на знання народної творчості.

Клас поділений на 2 команди. З кожної по черзі виходить 1 учень і записує прислів'я, виражене узагальнено-особовим реченням. Виграє та команда, яка запише найбільше прислів'їв.

Твір-опис за картиною.

Вправа 1. Уважно розгляньте пам'ятник Т. Шевченку, підготуйте твір-опис. Зверніть увагу на такі деталі й зафіксуйте їх:

- 1) де розміщений пам'ятник;
- 2) форма і розмір постаменту, матеріал;
- 3) скульптурний портрет поета:
 - а) розмір, колір, матеріал;
 - б) поза, положення рук і ніг, нахил голови;
 - в) одяг;
 - г) вираз обличчя (задумливе, суворе, усміхнене, просвітлене) і т. ін.

Вправа 2. Розгляньте пейзаж, складіть твір, використовуючи прості речення. У двох реченнях (за вибором) визначте граматичну основу.

Вправа 3. Складіть діалог, відповідаючи на такі запитання:

1. Що це за тварини? Як вони називаються?
2. Чому цих тварин відносять до птахів?
3. Чому ці птахи оселяються біля водойм? Порівняйте птахів, і скажіть, що спільне в їхній будові. У діалозі використовуйте неповні речення.

Творча самостійна робота.

Вправа 1. Придумайте і запишіть двоскладні та односкладні речення, використовуючи дієслова-присудки *темніє, замело, пахне, коле*.

Вправа 2. Напишіть твір-мініатюру за поданим початком. Визначте називні речення. Підкресліть у них головний член.

...Хліб і сіль на вишитому рушнику... Давній українській звичай. Так зустрічали у нас здавна...

Вправа 3. Складіть діалог із сусідом по парті на одну з тем: «Підготовка до колядування», «Святий вечір», «Щедрування» [3].

Робота з картками.

Вправа 1. Запишіть речення, підкресліть головні і другорядні члени, охарактеризуйте їх.

1. *Всім серцем любить Україну свою. (В. Сосюра).* 2. *З сухого дерева добре вогонь класти (Нар. прислів'я).* 3. *В усьому світі шанобливо ставляться до історичних пам'ятників.* 4. *Прекрасні літні дні.* 5. *Літні дні прекрасні.*

Вправа 2. Зробіть повний синтаксичний розбір речень.

1. *Батьківські руки, батьківський піт – у всьому: і в отих схилистих рясних вишнях, і в невисоких міцностовбурних яблунях, і в товстих, потрісканих коренях виноградних лоз.* 2. *Свою Україну любить (Т. Шевченко).*

Вправа 3. Підкреслити члени речення.

Переорюю бур'яни беззаконня, прокладаю борозни і сію в них нетлінні зерна (К. Мотрич). Найбільше Тарас любив малювати квіти, дерева, синє небо,

простих людей (Д. Павличко). Народні умільці робили з в'яза і вільхи колеса, дуги, гнуті меблі.

Вправа 4. Індивідуальні завдання на картках. (Троє учнів виконують на дошці, поділеній на троє).

Картка 1. Уяви собі, що ти – автоінспектор. Запиши пораду дітям, виражену означено-особовим реченням. Доведи, що речення- означено-особове.

Картка 2. Запиши одну із Заповідей Божих, виражену означено-особовим реченням. Обґрунтуй свій вибір. Поясни, чим виражена граматична основа.

Картка 3. Сформулюй у вигляді означено-особового спонукального речення одне із санітарно-гігієнічних правил. Введи в речення непоширене звертання. Назви члени речення.

Отже, можемо зробити висновки, що: 1) під час вивчення простого речення вчитель може використовувати різноманітні схеми, таблиці, малюнки, картини, записи на дошці, плакати, ноутбук та ін.; 2) наочність є необхідним і могутнім помічником у навчанні і вихованні дітей; 3) вона допомагає не лише у сприйнятті матеріалу, а й робить навчання більш живим і цікавим; 4) наочність учитель використовує в розгляді окремих тем на різних етапах уроку.

Різноманітність засобів наочності, багатство форм і методів роботи з ними, поєднання принципу наочності з іншими принципами педагогіки, творче ставлення учителя до своїх обов'язків є запорукою успішного здійснення завдань по вихованню нового покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дорошенко О. А. Використання моделі навчальної теми на уроках української мови в 5-9 класах середньої школи. *Українська мова і література в школі*. 2001. №6. С. 48-52.

2. Кравченко О. Дидактичний матеріал: ілюстративність, пошуковість, різноплановість. *Українська мова і література в середніх класах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2000. №4. С. 81-85.

3. Мельничайко О. І., Криськів М. Й. Навчально-тренувальні вправи з синтаксису простого речення і з інших тем шкільної програми. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. 96 с.

4. Пентиліук М. І. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах. Київ : Ленвіт, 2000. 264 с.